

6.12.37

7/5434

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

Sayı: B.02.1.HZN.0.13.05.02-610/
Konu: Soru Önergesi

28.01.09* 03872

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İlgi: 17/11/2008 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/5439-9260/19722 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile, İzmir Milletvekili Sayın Ahmet Kenan TANRIKULU tarafından tevcih edilen 7/5439 sayılı soru önergesinin sureti ekli olarak gönderilmiş ve süresi içinde cevaplandırılması talep edilmiştir.

Söz konusu soru önergesine ilişkin olarak Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan cevap metni ekte yer almaktadır.

Bilgileri ile gereğini arz ederim.

Mehmet ŞİMŞEK
Devlet Bakanı

EKLER:

1- Yazı (8 Sayfa)

DAĞITIM:

Bilgi: Başbakanlığa

İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN AHMET KENAN TANRIKULU'NUN
DEVLET BAKANI SAYIN MEHMET ŞİMŞEK'E TEVCİH ETTİĞİ
7/5439 ESAS NUMARALI SORU ÖNERGESİ İLE İLGİLİ OLARAK
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN HAZIRLANAN CEVAP METNİ

SORU 1: Dünyada yaşanmakta olan küresel krizi nasıl yorumlamaktasınız ?

CEVAP 1: Uluslararası sermaye piyasaları, son dönemde, eşi görülmemiş boyutlarda dalgalı ve sıkıntılı bir süreçten geçmektedir. 2007 yılı yaz aylarında ABD konut kredilerindeki geri ödeme güçlükleri nedeniyle ortaya çıkan finansal kriz, 2008 yılı Eylül ayından itibaren yeni bir boyut kazanmıştır. Büyük bir bankanın iflas etmesinin ardından para ve sermaye piyasalarının işleyişi durmuş ve genel bir güven bunalımı oluşmuştur. Bu durum, başlangıçta gelişmiş ülkelerin finans piyasalarını etkileyen krizin küresel makro ekonomik görünüm üzerinde de bir risk oluşturmaya sebep olmuştur. Nitekim, krizin etkisiyle birçok gelişmiş ülkede ekonomik daralma beklenirken, gelişmekte olan ülkelere de büyüme beklentileri ciddi oranlarda düşmüştür. Söz konusu gelişmeler üzerine, yetkililer finansal kriz karşısında bir dizi önlem almaktadır. Bununla birlikte finans piyasalarının dalgalı seyri halen devam etmektedir.

Tüm dünyayı etkisi altına alan mali krizden küresel ekonomiye entegre olmuş her ülke gibi Türkiye'de olumsuz yönde etkilenmektedir. Ancak, 2001 yılındaki kriz sonrasında uygulanan başarılı politikalar ve hayata geçirilen yapısal reformlar sayesinde bu etkinin boyutu sınırlı düzeydedir.

Diğer taraftan, yaşanan krizin ana merkezi bankacılık ve finans sektörüdür. Bu açıdan, bankaların güçlü sermaye yapısı, problemlili kredi oranının düşük seviyesi ve yüksek likidite oranı gibi göstergelerin de işaret ettiği üzere Türk bankacılık sektörünün güçlü bir yapıya sahip olması küresel kriz karşısında ülkemizin dayanıklılığını artırmaktadır.

Küresel piyasaların içinde bulunduğu durum nedeniyle ülkemiz risk primleri dalgalı bir seyir izleyerek önceki yıllara göre önemli ölçüde artış göstermiştir. Ancak, son yıllarda uygulanan güçlü ekonomik politikaların etkisiyle ülkemiz risk primlerindeki artış (EMBI+ Türkiye), gelişmekte olan ülkelerin risk primleri için bir gösterge olarak kullanılan EMBI+ endeksi ile kıyaslandığında daha düşük seviyelerde kalmıştır. Nitekim, 2007 yılı sonundan 2008 yıl sonuna kadar geçen süreçte, gelişmekte olan piyasaların ortalama risk primi 453 baz

puanlık bir artış gösterirken, Türkiye'nin risk primindeki artış 296 baz puan olmuştur. Son dalgalanmanın diğer ülkelere kıyasla ülkemiz varlıkları üzerindeki sınırlı etkisi, ülkemizin uluslararası piyasalar kaynaklı dalgalanmalara karşı geçmişe nazaran çok daha dayanıklı olduğunun bir göstergesidir.

Benzer şekilde, ekonomide gösterilen başarılı yönetimin yanı sıra, borç yönetimi alanında atılan olumlu adımlar ülke kredi notumuzun ve kredi görünümümüzün korunmasında etkili olmuştur. Eylül ayı ortalarından günümüze kadar geçen süreçte, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları (S&P, Moody's ve Fitch) tarafından aralarında Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Ukrayna'nın da bulunduğu bir çok ülkenin kredi notları ardı ardına düşürülmüş ve aynı dönemde hiçbir ülkenin kredi notunda artırıma gidilmemiştir. Ülkemizin BB- olan kredi notu ise bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen korunurken durağan olan kredi notu görünümümüz sadece S&P kredi derecelendirme kuruluşu tarafından dış finansman koşullarındaki bozulma gerekçe gösterilerek negatife çevrilmiştir.

SORU 2: Yaşanmakta olan bu krizin Türkiye'ye şu ana kadar tespit ettiğiniz ne gibi etkileri olmuştur? Hangi sektörlerimiz, ne oranda etkilenmeye başlamıştır? Ülkemizin olumsuz rakamları hangileridir?

CEVAP 2: Tüm dünyayı sarsan krizin etkileri, son yıllarda küresel sistem ile hem ticari hem de finansal açıdan önemli ölçüde bütünleşmiş olması itibarıyla, ülkemiz ekonomisi üzerinde de görülmeye başlanmıştır.

Küresel krizin etkisiyle gerek dış talep gerekse iç talepteki gerilemeye bağlı olarak Türkiye ekonomisinde üretim ve ihracat göstergeleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Küresel kriz özellikle ihracata dayalı sektörlerde görece olarak daha fazla hissedilmektedir. Bu nedenle üretim, ihracat ve istihdam göstergeleri bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir.

Bununla birlikte, Türkiye'de son altı yılda mali disipline büyük önem verilmiş, kamu borçlanma gereği ve kamu borcu önemli düzeyde iyileşmiştir. Söz konusu dönemde ihtiyatlı para politikaları uygulanmış, kamu mali yönetimi ve bankacılık sektörü başta olmak üzere bir çok alanda yapısal reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle ülkemiz dışsal şoklara karşı geçmişe oranla daha dirençli hale gelmiş, krizin ekonomimize etkisi diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla sınırlı olmuştur. Küresel ekonomide yaşanacak bir toparlanma ile birlikte, ekonomimizin uzun dönem performansına yaklaşması beklenmektedir.

SORU 3: Tespitlerinize göre; dünyadaki krizin Ekim 2008 itibariyle son durumu nedir?

CEVAP 3: ABD'nin başlıca yatırım bankalarından Lehman Brothers'ın iflas etmesinin ardından 2008 yılı Eylül ayından itibaren küresel piyasalarda dalgalanma hız kazanmıştır. Finansal piyasalarda derinleşen sorunlar sonrası, bir çok ABD ve Avrupa bankası iflas, kamulaştırma veya kamu destekli birleştirme yollarıyla tasviye edilmiştir.

Söz konusu gelişmeler üzerine, yetkililer finansal kriz karşısında bir dizi önlem almıştır. ABD hükümeti tarafından Ekim ayı başında yürürlüğe konan, sorunlu varlıklarının tasfiye edilmesi amacıyla 700 milyar Dolarlık bir fon oluşturulmasını ve varlık fiyatlamasının daha şeffaf hale getirilmesini içeren yasa, ABD ve Avrupa'da mevduatlara verilen garantilerin yükseltilmesi ve açığa satırlara getirilen kısıtlamalar, Japonya'nın açıkladığı büyüme destek paketi söz konusu önlemler arasındadır.

Hükümetler tarafından alınan önlemlerin ardından, finansal piyasa koşullarının durağanlaşacağı ve yeni sistemik olayların önüne geçileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, finansal piyasalarda sorunların yaklaşık bir yıl boyunca devam etmesi ve 2009 yılı sonuna doğru azalması beklenmektedir. Piyasalarda güvenin yeniden tesis edilmesi zaman alacaktır.

SORU 4: Küresel mali kriz nedeniyle; kamuoyuna Bakanlar Kurulu üyeleri tarafından açıklanmakta olan "bize bir şey olmaz, gerekli tedbirler alınmıştır" açıklamalarından yola çıkarak; Türkiye Ağustos 2008'den bu yana hangi tedbirleri almış ve uygulamaya koymuştur? Önümüzdeki dönem için hangi somut tedbirleri almayı düşünüyorsunuz?

SORU 5: Reel kesimin, yaşanmakta olan bu krizden etkilenmemesi için çalışmalarınız neler olacaktır?

SORU 6: ABD, AB ve diğer ülkelerde krizi hafifletici, önleyici tedbirler arasında ülkemizi olumsuz yönde etkileyecek bir karar alınması söz konusu mudur? Böyle bir durumda hangi hazırlıklarınız mevcuttur?

CEVAP 4, 5 ve 6: Küresel krizin etkilerini hafifletmek amacıyla gerek Hükümet gerekse Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çeşitli önlemler alınmış ve alınmaya devam etmektedir. Bunlar aşağıda özetlenmiştir.

FINANSMAN SAĞLANMASINA YÖNELİK ÖNLEMLER

- Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun, 5811 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 13.11.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun ile,

gerçek ve tüzel kişilere ait olup yurt dışında bulunan para, döviz, altın, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ve taşınmazların milli ekonomiye kazandırılması ve yurt içinde bulunan ancak işletmelerinin öz kaynakları içinde yer almayan bu türden varlıkların sermaye olarak konulmak suretiyle işletmelerin sermaye yapılarının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Düzenlemeyle;

- Gerçek veya tüzel kişilerce, 1/10/2008 tarihi itibarıyla sahip olunan ve yurt dışında bulunan; para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile varlığı kanaat verici bir belgeyle ispat edilen taşınmazların beyan edilen değerleri üzerinden yüzde 2 oranında vergi alınması,
- Gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sahip olunan ve Türkiye’de bulunan ancak 1/10/2008 tarihi itibarıyla kanuni defter kayıtlarında işletmenin özkaynakları arasında yer almayan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile taşınmazların beyan edilen değerleri üzerinden yüzde 5 oranında vergi alınması,
- Bu kapsamda bildirilen ve beyan edilen varlıklar hakkında, 1/1/2008 tarihinden önceki dönemlere ilişkin hiçbir suretle vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmaması,
- Yurtdışında elde edilen ticari kazançların, 31 Mayıs 2009 tarihine kadar Türkiye’ye transfer edilmesi halinde gelir ve kurumlar vergisinden muaf olması kabul edilmiştir.
- Hisse senedi işlemlerinde yerli yatırımcılar için uygulanmakta olan yüzde 10’luk stopaj, 13.11.2008 tarih ve 14272 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile sıfırlanmıştır. Böylece hisse senedi stopajında yerli-yabancı ayrımı kaldırılmıştır.
- Vergi borçlarının onsekiz ay süreyle yüzde 3 faizle taksitlendirilmesi imkanı getirilmiştir.

ÜRETİM, İSTİHDAM VE İHRACATIN DESTEKLENMESİNE YÖNELİK ÖNLEMLER

- Mayıs ayında kanunlaştırılan İstihdam Paketi Ekim ayı başında yürürlüğe girmiştir. Bu paket kapsamında işveren primi beş puan düşürülmüş genç ve kadınların istihdamına yönelik işveren primlerine beş yıl boyunca devlet desteği getirilmiştir.
- Reel sektörü desteklemek amacıyla KOBİ’lere kredi desteği verilmiştir. Bu kapsamda;

- Esnaf ve Sanatkar Destek Kredi Programıyla imalatçı esnaf ve sanatkarlara sıfır faizli kredi desteği verilmiş, yaratılan kredi hacmi 700 milyon TL'ye ulaşmıştır.
- İhracatçı KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak için 650 milyon Dolar hacimli sıfır faizli ihracat destek kredisi uygulaması başlatılmıştır.
- Halk Bankası ile TOBB arasında imzalanan protokolle 800 milyon TL'si nakdi ve gayri nakdi kredi, 400 milyon Doları ise ihracat kredisi olmak üzere yaklaşık 1,5 milyar TL'lik yeni bir kredi imkanı KOBİ'lerin kullanımına sunulacaktır.
- Eximbank'ın ödenmiş sermayesi, bütçe imkanları da gözönüne alınarak, ihracatı daha fazla desteklemesini sağlayacak şekilde artırılacaktır.
- Hazine, Eximbank'a garanti ve ikraz yoluyla destek sağlayacaktır. Bu amaçla, Hazine'nin 2009 yılında sağlayabileceği toplam garanti ve ikraz limiti 1 milyar dolar artırılarak 4 milyar dolara çıkarılmıştır. Bu imkanın önemli bir bölümü ihracatın ve KOBİ'lerin finansmanına yönelik olarak kullanılacaktır.
- Başta GAP olmak üzere, bölgesel gelişme ve sosyal kalkınma projeleri için 2008-2012 döneminde 14,5 milyar TL tutarında ek finansman sağlanması öngörülmüştür.
- İhracatçılara kullandırılmak üzere belirlenmiş olan ihracat reeskont kredisi limiti 500 milyon ABD Doları artırılarak 1 milyar ABD Dolarına yükseltilmiştir. Ayrıca, ihracat reeskont kredisi uygulama esas ve şartları yeniden düzenlenerek, bu kredilere kullanım kolaylığı getirilmiştir. Bu amaçla;
 - Akreditifli işlemlerde akreditif bedelinin Merkez Bankası'na temlik edilmesi şartı kaldırılmıştır.
 - Türk Eximbank tarafından uygulanmakta olan sevk öncesi ihracat kredisi kapsamına mal mukabili ihracatın finansmanı da dahil edilmiştir.
 - İhracatın finansmanında reeskonta getirilecek senetlerde, yurt dışı bankalarca ödeme garantisi verilme şartı kaldırılmış, Türk Eximbank ve diğer ticari bankaların ödeme garantisi yeterli görülmüştür.

DÖVİZ VE TL LİKİDİTESİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNLEMLER

- Türk bankacılık sisteminde bir döviz likidite sorunu olmamasına rağmen, küresel para piyasalarındaki sorunların ülkemize olan yansımalarını sınırlamak amacıyla, 9 Ekim 2008 tarihinde Merkez Bankası kendi nezdindeki Döviz Depo Piyasasında aracılık faaliyetlerine yeniden başlamıştır. Böylece, bankaların Merkez Bankası

aracılığı ile birbirlerinden ABD Doları ve euro üzerinden döviz borç alıp vermelerine olanak sağlanmıştır. Ayrıca, bankaların bilanço büyüklükleri dikkate alınarak Döviz ve Efektif Piyasaları işlem yapma limitleri 14 Ekim 2008 tarihinde 5.4 milyar ABD Dolarına, 23 Ekim 2008 tarihinde ise 10,8 milyar ABD Dolarına yükseltilmiştir.

- Merkez Bankası'nca yapılan döviz alım ihalelerine 16 Ekim 2008 itibariyle ara verilmiş, sağlıklı fiyat oluşumlarının önlenmesi amacıyla 24 Ekim 2008 tarihinde döviz satım ihalelerine başlanmıştır. Döviz piyasasındaki derinliğe ilişkin kaygıların azalması ile beraber döviz satım ihalelerine 30 Ekim 2008 tarihinde son verilmiştir.
- Bankalararası döviz piyasasında döviz likiditesi akışkanlığının artırılmasını sağlayarak finansal sistemdeki akışkanlığı ve kredi piyasalarının etkin çalışmasını desteklemek amacıyla, 21 Kasım 2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere;
 - Bankaların, Döviz ve Efektif Piyasaları - Döviz Depo Piyasası'nda kendilerine tanınan borçlanma limitleri çerçevesinde ABD Doları ve euro cinsinden Merkez Bankası'ndan alabilecekleri döviz depolarının vadesi 1 haftadan 1 aya yükseltilmiş,
 - Söz konusu piyasada yüzde 10 olarak belirlenmiş borç verme faiz oranları ABD Doları için yüzde 7'ye ve euro için yüzde 9'a düşürülmüştür.
- Yüzde 11 olan yabancı para zorunlu karşılık oranı 2 puan azaltılarak yüzde 9 düzeyine indirilmiştir. Yabancı para zorunlu karşılık oranında yapılan bu indirimle bankacılık sistemine yaklaşık 2,5 milyar ABD Doları ek döviz likiditesi sağlanmıştır.
- Türk Lirası mevduatı ve kredileri teşvik etmek amacıyla yabancı para zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasına son verilmiş, Türk parası zorunlu karşılıkların faiz oranı ise artırılmıştır. Bu çerçevede, Türk parası zorunlu karşılıklara ödenen faiz oranı Merkez Bankası gecelik borçlanma faiz oranının yüzde 75'i seviyesinden 80'i seviyesine çıkarılmıştır.
- Hazine'nin, önümüzdeki dönemde iç piyasada yatırımcı tabanını genişletmek amacıyla hasılat payına ve temettü gelirlerine endeksli tahviller gibi yeni finansman araçları kullanması planlanmaktadır.

Bu önlemler sayesinde, küresel mali krizin ülkemize olan etkisinin asgari düzeyde kalacağı beklenmektedir. Nitekim, son yıllarda uygulanan başarılı politikalar sayesinde mali disiplin sağlanmış, borç sürdürülebilirliği konusundaki kaygılar ortadan kalkmış,

birçok yapısal reform hayata geçirilmiş ve bankacılık sektörü son derece güçlü hale gelmiştir. Türkiye ekonomisi, krizden kısa vadede bir miktar olumsuz etkilenebilecektir. Küresel ekonomide yaşanacak bir toparlanma ile birlikte, ekonomimizin uzun dönem performansına yaklaşması beklenmektedir. Küresel mali krize bağlı olarak yaşanan olumsuz gelişmeler ülkemizin refahının ve rekabet gücünün artırılması gibi orta ve uzun vadeli hedeflerimizi ve bu doğrultuda devam eden çalışmalarımızı etkilemeyecektir. Diğer taraftan, Türk Hükümeti ve Merkez Bankası ihtiyaçlar doğrultusunda yeni önlemler almaya devam edecektir.